

5. SOCIÁLNÍ MOTIVACE

Motivací rozumíme **hybné síly psychického charakteru**, které uvádějí **do pohybu lidské chování a činnost** a mají určitý **směr a intenzitu**.

U člověka se vytváří **složitá struktura motivů**, jež jsou **částečně vrozené a částečně získané**. K **vrozeným motivačním dispozicím** patří **biologické (primární) potřeby**, **k získaným sociální (sekundární) potřeby**, dále **zájmy, hodnotové orientace** a **částečně postoje**. Získané **motivační dispozice** se vytvářejí na základě **sociální zkušenosti**.

Potřeba je **subjektivně pocíťovaný nedostatek** něčeho, co je pro život jedince **nezbytné**. Podstatnou stránkou potřeby je její **subjektivní prožívání**, nejčastěji jako **pocit napětí, nelibosti, strádání**. Potřeby podněcují k dosažení příslušných životních podmínek, jsou **hybnou silou lidské činnosti**.

Uspokojování potřeb probíhá v **určitých společenských podmínkách**, které určují **požadované způsoby tohoto uspokojování**. **Osvojování způsobů uspokojování potřeb** v souladu s **tradicí dané kultury** je jednou z **podstatných složek socializace** (například **konzumace jídla u stolu**).

Sociální potřeby:

- 1. Potřeba sociálního kontaktu** – potřeba **sdužování** (na základě stejných zájmů a idejí), potřeba **interpersonálních vztahů**, potřeba **účasti** druhých osob na činnosti a na různých událostech našeho života.
- 2. Potřeba navazovat pozitivní a blízké vztahy** – těsná vazba partnerů, charakterizovaná pocitem jistoty a bezpečí.
- 3. Potřeba moci** – potřeba ovlivňovat a ovládat jiné lidi, příčinou je snaha o zvyšování vlastní hodnoty.
- 4. Potřeba chovat se konformně** – potřeba být v souladu s požadavky společnosti, chovat se v souladu se společenskými hodnotami a vyhnout se tak sankcím, případně získat pochvalu.

Další motivační faktory:

- 1. Zájmy** – mezi zájmem a potřebou nejsou ostré hranice, ale zájem je vědomě aktivnější a zároveň výrazněji vázán na určitý konkrétní předmět. Člověk může mít zájem o předměty a jevy, které přesahují okruh jeho potřeb.
- 2. Postoje** – postoj je především hodnotící vztah, a proto také pro každý postoj je charakteristická určitá míra pozitivnosti či negativnosti vztahu vůči danému předmětu.
- 3. Hodnoty** – hodnoty vstupují do činnosti a prožívání člověka jakožto zvnitřněný hodnotový systém, získaný především v procesu socializace.

Společenské působení lidské motivace

Společenská determinace a společenské působení lidské motivace má důležitou **časovou dimenzi**. Již u nejjednodušších otázek sebereflexe, jako „kým bych se měl stát“, „jaký je cíl mé činnosti“, **včleňuje člověk své individuální motivy a cíle do širší společenské perspektivy**. Empirický výzkum potvrzuje, že **přítomnost** a různě vzdálené zóny **budoucnosti** se fakticky **člení podle probíhající či předpokládané činnosti** spjaté se **společensky významnými událostmi**, jako je zakončení studia, nástup do zaměstnání apod.

Výkonová motivace

Potřeba výkonu – potřeba **dokázat něco obtížného**, zvládnout fyzické objekty, lidské bytosti či ideje, učinit to **co nejrychleji** a co nejsamostatněji, **překonat překážky, překonat sám sebe a předčit druhé**.

Jedincova **tendence dosáhnout úspěchu v práci** na určitém úkolu je funkcí tří faktorů:

1. **Motivu dosáhnout úspěch.**
2. **Odhadovaného úspěchu** v takové činnosti.
3. **Hodnoty úspěchu** v takové činnosti pro daného člověka.

Motiv společné činnosti

Společná činnost může být přitažlivější než činnost individuální, protože:

1. **Druhý člověk** může svým chováním **uspokojovat potřebu kladného vztahu**.
2. **Druhý člověk** může **uspokojovat jedincovy potřeby úspěchu a uznání**.
3. **Druhý člověk** může **motivovat jedince** k tomu, aby se **naučil nebo získal to, co umí nebo získal druhý, aby se mu vyrovnal**.
4. **Druhý člověk** potvrzuje partnerovi **správnost jeho poznatků a hodnocení**. Tím může přispívat k **uspokojení jeho potřeby sociálního souhlasu, shody s druhými, ověření si názorů, postojů, hodnot**.

Podmínky, které napomáhají tomu, aby jedinci byli **motivováni skupinovým úkolem**:

1. Musí být zřetelná **souvislost mezi společným úkolem a uspokojením individuálních potřeb**.
2. **Soudržnost skupiny** – čím **soudržnější je skupina**, tím více **přijímají její členové skupinový cíl, vykonávají tlak na ty, kteří se odchyľují**.
3. **Přijímání skupinových cílů** je ovlivněno tím, v **jaké míře se členové sami podílejí na jejich tvorbě**. Prostřednictvím své **účasti na vytyčování skupinového cíle** se členové k němu zároveň **veřejně zavazují**.
4. **Vztah individuální potřeby a skupinového cíle** – jestliže je **skupina trvale neúspěšná, jedinec na její cíle rezignuje**.

Teorie vnímaného sebeuplatnění

Albert Bandura (1997) vymezuje **vnímané sebeuplatnění** jako **víru lidí ve vlastní schopnosti organizovat a provádět aktivity, které jsou potřebné k dosažení daných výsledků**. **Efektivní fungování** vyžaduje jak **dovednosti**, tak **víru v jejich dobré uplatnění**. **Víra** je **klíčovým faktorem** v generativním systému lidské kompetence. **Víra ve vlastní schopnosti** ovlivňuje **psychosociální fungování** během života.